

**УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКЕ ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО
У ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ (90-ті роки ХХ – початок ХХІ ст.)**

У статті досліджується українсько-польське транскордонне співробітництво у гуманітарній сфері, яке є невідомою складовою сучасних міждержавних відносин. Аналізується співпраця у сфері переосмислення спільної історії, співпраця з питань реституції культурних цінностей, співпраця у сфері громадських організацій, релігійна співпраця, співпраця у сфері науки, освіти, технологій, інформації та культури, співпраця у сфері національних меншин, співпраця у молодіжній сфері.

Гуманітарні зв'язки України та Польщі є свідченням політичного порозуміння та запорукою сталості політичних і економічних відносин.

Ключові слова: Україна, Республіка Польща, транскордонне співробітництво, євро регіон, гуманітарна співпраця, реституція, міждержавні відносини, євроінтеграція, добросусідство.

Людмила Стрільчук. Українско-польское трансграничное сотрудничество в гуманитарной сфере (90-е годы ХХ – начало ХХІ века). В статье исследуется украинско-польское трансграничное сотрудничество в гуманитарной сфере, которое есть неотъемлемой частью современных межгосударственных отношений. Анализируется сотрудничество в сфере переоценки общей истории, сотрудничество по вопросам реституции культурных ценностей, сотрудничество общественных организаций, религиозное сотрудничество, а также сотрудничество в сфере науки, образования, технологий и информации, сотрудничество в сфере национальных меньшин, сотрудничество в молодежной сфере.

Гуманитарные связи Украины и Польши есть свидетельством политического понимания и свидетельством политических и экономических отношений.

Ключевые слова: Украина, Республіка Польща, трансграничное сотрудничество, євро регіон, гуманітарне співробітництво, реституція, міжгосударственные отношения, интеграция, добрососедство.

Ludmila Strilchuk. Ukrainian-Polish Crosse-border Cooperation in the Humanitarian Field (90-XX-early XXI century). In this paper the Ukrainian-Polish crosse-border cooperation in the humanitarian sphere, which is an integral part of modern international relations. Analyzed cooperation in rethinking the common history, cooperation on issues of restitution of cultural property, cooperation of NGOs, religious cooperation, cooperation in science, education, technology, information and cultural, cooperation in the field of national minorities, cooperation in the youth field.

Humanitarian called Poland and Ukraine is evidence of political understanding and guarantee the sustainability of political and economic relations.

Key words: Ukraine, Republic of Poland, crosse-border cooperation, Euroregion, humanitarian cooperation, restitution, international relations, European integration, good neighborhood.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасні геополітичні реалії вимагають від України формування нових зовнішньополітичних підходів. Її курс на інтеграцію до Євросоюзу був закріплений в Основних напрямках зовнішньої політики 2 липня 1993 року і підтверджений у Зверненні українського парламенту до Європарламенту та прламентарів країн-членів ЄС 20 червня 2004 року. Отже, сьогодні Україна перебуває в процесі європейської інтеграції, невідомою частиною якої є транскордонне співробітництво (ТКС). Поряд із торговельно-економічним ТКС, ТКС у гуманітарній сфері є одним із валивих шляхів залучення двох центральноєвропейський країн – України та РП, до світової скарбниці інтелектуальної власності. Зміст і механізми цієї співпраці у ХХІ столітті все більше набувають цивілізованих ознак, базуються на фундаментальних цінностях громадянського суспільства: парламентаризмі, лібералізмі, дотримання прав людини та прав національних меншин, свободи віросповідань, тощо. Водночас, розширення гуманітарних зв'язків розглядається Україною та РП як свідчення політичного порозуміння та запорука сталості економічних відносин. ТКС України та РП в гуманітарній сфері складається з кількох взаємопов'язаних частин, але розвивається, як єдиний цілісний процес у відповідному сучасним вимогам правовому полі.

Аналіз останніх досліджень. Окремі аспекти українсько-польських гуманітарних взаємин в останні роки стали предметом дослідження істориків, політологів, політиків. Серед авторів, які розробляли цю проблематику слід виділити С. Криценка, В. Колесника, Н. Медведчук, О. Калакуру. Н. Медведчук опублікувала ряд статей присвячених гуманітарним взаєминам України та РП у період 1990–2000 років, О. Калакура досліджував українську та польську національні меншини, їх взаємозв'язки, освітні та культурні організації. Найповніше українсько-польські гуманітарні відносини у період 1991 – 2012 років досліджено у монографії Л. Стрільчук та В. Стрільчука «Інституційний складові українсько-польських гуманітарних взаємин та співробітництва».

Метою статті є виділення та аналіз основних напрямків українсько-польських гуманітарних взаємин. Відповідно до мети у статті ставляться наступні **наукові завдання:** проаналізувати законодавчо-правову основу гуманітарних взаємин; з'ясувати особливості здійснення гуманітарних

контактів; підсумувати досвід українсько-польських контактів у період останніх 20-ти років.

Виклад основного матеріалу. Співпрацю у гуманітарній сфері між Україною та Польщею можна умовно поділити на декілька рівнів: співпраця у сфері переосмислення сіпльної історії, співпраця у сфері ЗМІ, співпраця у сфері громадських організацій, релігійна співпраця, співпраця у сфері науки, освіти, технологій, інформації та культури, співпраця у сфері національних меншин, співпраця в сфері охорони здоров'я, сфері спроту, співпраця у молодіжній сфері.

Одним із чинників, який найбільше впливав та досі впливає на формування українсько-польських взаємин є узгодження та трактування спільних сторінок історії двох народів. 22 грудня 1995 року під час зустрічі у Варшаві історики України та РП домовилися про організацію постійно діючих міжнародних наукових семінарів, пов'язаних з історією українсько-польських відносин. Наукове та методичне керівництво цією роботою взяли на себе Військовий історичний інститут (Варшава) і Волинський державний університет імені Леесі Українки (Луцьк). 27-30 березня 1996 року у Луцьку проходить I Міжнародний науковий семінар «Українсько-польські відносини в роки Другої світової війни». Обмінявшись думками, українські та польські вчені дали оцінку сучасному стану досліджень історії відносин обох країн та народів і висловились про необхідність проведення спільних досліджень, обміну матеріалами та документами, науковою літературою. Було затверджено план подальшої співпраці та прийнято рішення про публікацію матеріалів семінару, створено редакційну комісію. У період 1996-2006 років відбулося 13 семінарів, що по чергово проходили у Варшаві та Луцьку. Здобутком проведених семінарів стала публікація одинадцяти томів «Україна – Польща: важкі питання», котрі містять доповіді, матеріали дискусій, протоколи узгоджень і розбіжностей, а також хронологію подій на Волині та Галичині у 1939-1945 роках.

У розгортанні ТКС важлива роль відводиться засобам масової інформації (ЗМІ), зокрема регіонального і місцевого значення. Як приклад можна навести співробітництво двох регіональних газет «Волинь» і «Тигоднік Хелмські», які, одними з перших, уклали між собою угоду про взаємну співпрацю, і результатом таких домовленостей став випуск спільної обмінної сторінки-вкладки «Єврорегіон «Буг». Зміни у відносинах двох країн відбулися не лише у політиці, економіці та трактуванні історії, суттєвих змін зазнав спосіб їх представлення у ЗМІ. Зникла цензура, настала дерегуляція ринку медіа. Однак, існує і ряд проблем. На жаль, не можна говорити про те, що ситуація з інформуванням про країну-сусіда загалом значно поліпшилася. Українські та польські друковані ЗМІ не мають, як правило, ні кореспондентів, ні експертів з проблем дер-

жави-сусіда, особливо це стосується регіональних та прикордонних видань. До того ж прослідковується тенденція переважання емоційно-забарвлених, а не аналітичних матеріалів. В інформуванні про білатеральні стосунки в Україні та РП однозначне лідерство за друкованими ЗМІ. А для зміни стереотипів та інформування широких кіл громадськості це явище – негативне. Адже більшість осіб майже не читає газети та часописи, а отримує інформацію переважно з радіо, телебачення чи електронних ЗМІ. Серед головних бар'єрів, які стоять на шляху кооперації у сфері ЗМІ можна виділити наступні: асиметрія інформаційних потоків, незнання мови, брак коштів, відсутність зацікавлення читачів, і, як наслідок, попиту на матеріали з життя сусідів. Ситуацію міг би суттєво покращити, на нашу думку, спільний публіцистично-інформаційний осередок, який би слідкував за обміном і співпрацею преси, спільний телеканал¹.

Попри все сьогодні є усі підстави говорити про активну участь ЗМІ прикордонних територій у процесі гуманітарної взаємодії і взагалі у гармонізації усіх видів дружніх відносин між країнами-сусідами. Створення в обласних та воєводських центрах, містах і селищах культурно-інформаційних центрів, видання спільних газет і журналів, підготовка теле- і радіопрограм – позитивно впливає на масову аудиторію, формує імідж країни за кордоном.

Відчутний бар'єр для культурної співпраці обох держав становить питання культурних цінностей, а точніше питання їх повернення. Ідея збереження, охорони та повернення культурної спадщини набула суспільної свідомості наприкінці ХХ століття, адже саме культурні цінності – важливий елемент взаємонаближення і розуміння народів та культур. Діячі культури обох країн звернули увагу суспільства на страхотливі втрати культурних цінностей у роки Другої світової війни, саме вони порушили питання так званих «трофейних пам'яток», фактів грабування об'єктів культури, яке здійснювалося нацистами, а потім і радянськими піереможцями.

Питання реституції пам'яток культури належить до важливих складових політики у сфері культурного та історичного спадку. Одним із перших суперечливих питань саме з приводу реституції, на початку 90-х років ХХ століття, постало питання «Осолінеуму», бібліотеки, що була вивезена поляками до Вроцлава зі Львова. Саме на цьому прикладі можна яскраво прослідкувати, як питання культурної спадщини негативно вплинуло на щойно налагоджений політичний діалог між Україною та РП. Тодішній міністр закордонних справ Польщі К. Скубішевський, який стверджував, що «встановлення хороших відносин з Україною викличе зближення між Варшавою та Києвом в усіх областях, а багатообіцяючі і вільні від історичних ускладнень польсько-українські стосунки стануть переломним

успіхом нової польської демократії»², уже через кілька місяців робить іншу заяву, що «Осолінеум» ніколи не належав Львову, а лише фізично розташовувався на його території, а тому і належить польському народу. Не вдаючись в аналіз непослідовності заяв польського міністра, зазначимо, що такі дії вкрай негативно позначилися на зародженні діалогу між суспільствами.

Слід віддати належне традиції та досвіду реституції культурних цінностей в Польщі. Для української сторони це надзвичайно важливий і корисний досвід. До справи виявлення і повернення культурних цінностей в РП залучалися найкращі спеціалісти, провідні науковці, які першим пунктом свого завдання вважали складення детальних реєстрів музейних збірок, архівів бібліотек, аби згодом подати конкретні вимоги щодо їх повернення. Тому на пешому етапі українсько-польської співпраці в сфері реституції культурних цінностей, головним чином РП висувала вимоги щодо передачі їй різноманітних пам'яток. Так, наприклад, пріоритетними у списку повернення в РП значилися картини польських художників у Львівській картинній галереї, Львівському історичному музеї, фонди колишньої Королівської бібліотеки та Кременецького музею у Києві, збірки картин у Вінниці, Житомирі³.

Відчутне пожвавлення українсько-польської співпраці відбулося після державного візиту до України Президента Польщі А. Кваснєвського 20 – 22 травня 1997 року, у ході якого було підписано спільну заяву «До порозуміння та єднання»⁴. Ця заява не залишилася звичайною формальністю. Під її впливом у Львові відбулося перше засідання Міжурядової українсько-польської комісії. Україна продемонструвала абсолютну відкритість: польським експертам були відкриті усі фондосховища низки провідних музеїв, архівів та бібліотек Львова. Польська сторона змогла пересвідчитись, що культурні цінності зберігаються у належному стані. Саме українська відкритість, як пізніше заявили польські політики, визначила суттєве подолання наруги навколо реституційної дилеми. І все ж, як продемонструвала недавня історія, усіх суперечок на цьому ґрунті подолати не вдалося.

Нажаль, польсько-українська співпраця у сфері охорони, реставрації історичних місць, на сьогодні, є теж не досить успішною. Що правда, на підставі угоди 1996 року діє міжурядова польсько-українська комісія у справах охорони та реституції культурних багатств, втрачених у роки Другої світової війни. Бюро уповноваженого цієї комісії бере участь у документаційних роботах, консервації та ремонтах стародавніх споруд, співпрацює з багатьма зацікавленими організаціями МЗС і дипломатичними представництвами, однак, усе це не дає бажаного ефекту. Очевидним є брак фінансових засобів, які могли б бути призначені на охорону і реновацію стародавніх будівель, а такі випадки, як,

наприклад, демонтаж куполу на костелі святої Терези, що у Перемишлі викликав гостру критику з боку української меншини РП.

Важливою складовою культурної проблематики є опіка над місцями національної пам'яті, особливо цвинтарями жертв війни та політичних репресій. В українсько-польських відносинах ця проблема є досить контраверсійною. У 1994 році було підписано міжурядову угоду про охорону місць пам'яті і поховань жертв війни та політичних репресій. Однак, і ця угода не була практично реалізована, хоча завдяки старанням двох президентів було відкрито цвинтар польських офіцерів у Харкові та пам'ятник жертвам польско-українського протистояння на Волині. Значно складніше вирішувалося питання, із згаданим вище, похованням Орлят львівських на Личаківському цвинтарі Львова. Ця проблема досить загострила свого часу українсько-польські взаємини⁵.

Важко переоцінити значення спільних наукових, культурних, освітніх та інших проектів, залучення українських учених фахівців через польські наукові центри до загальноєвропейських програм наукових досліджень. Юридичні засади транскордонного освітнього співробітництва України та РП формуються у відповідності з державною політикою у галузі реформування вищої освіти та підняття її до рівня кращих європейських зразків. Затверджено Основні напрями реформування вищої освіти в Україні (1998 рік), прийнято закон України «Про вищу освіту» (2002 рік). Освітня політика держави регулюється Постановами Верховної Ради, розпорядженнями президента, кабінету Міністрів України, міністерства освіти, науки, молоді та спорту⁶. У період 1995- 2007 років Міністерство освіти та науки України на основі міжнародних документів із питань демократії, гуманізації в галузі освіти і права людини провело ряд заходів по створенню нової нормативно-правової бази національної вищої освіти України. Прийнятий в Україні комплекс нормативних документів, пройшов апробацію на міжнародному рівні і сьогодні визначає ідеологію формування усієї освітньої галузі на рівні європейських стандартів⁷.

Водночас у вищих учбових закладах Західної України на виконання Постанови № 1153 від 7 грудня 2005 року про затвердження державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті й науці» на 2006 - 2010 роки завершився етап розбудови інфраструктури науково-освітньої телекомунікації (УРАН), підключення до неї наукових установ, бібліотек, центрів науково-технічної інформації за допомогою каналів передачі даних, інтеграцію її з європейською науково-дослідною мережею (GEANT)⁸.

Розширення ЄС викликало необхідність переходу вищої школи на єдині стандарти у підготовці спеціалістів. У 1990 році міністрами освіти провід-

них європейських країн було підписано Болонську декларацію про створення єдиного простору вищої освіти. Стосовно Болонського процесу ТКС України та РП здійснюється як на рівні держав Болонського процесу, так і на рівні вищих навчальних закладів. Рішення про це було прийняте Міністерством освіти і науки України у квітні 2003 року⁹.

Аналіз українсько-польських угод про співробітництво у сфері науки та освіти, зокрема «Угоди між Урядом Республіки Польща та Урядом України про співробітництво у галузі культури, науки і освіти», від 20 травня 1997 року дозволяє виділити головні пріоритети. Серед них: обмін науковою інформацією та науковою продукцією; навчально-наукова співпраця, проведення занять із студентами, прийом іспитів та заліків у вузах, із якими укладено договори про партнерство; здійснення спільних досліджень у різних галузях науки, а також проведення спільних конференцій, семінарів, симпозіумів; організація та проведення практик і стажувань іноземних викладачів, учителів, студентів; видання перекладених монографій та наукових збірників, публікація статей іноземних колег у фахових виданнях; сприяння освіті національних меншин: польської в Україні та української в РП; налагодження партнерства між окремими вищими навчальними закладами; обмін досвідом щодо реформування вищої освіти¹⁰. В останні роки особливо активно здійснюється підготовка фахівців-експертів з проблем країни-сусіда та вивчення мови, польської в Україні та української у Польщі. Однією з найбільш перспективних форм співпраці є налагодження та розширення безпосередніх зв'язків між вищими навчальними закладами України та РП на підставі спеціальних договорів.

З 1995 року розпочалася реалізація освітніх програм, які включають взаємні обміни вчителями, викладачами, студентами та школярами між навчальними закладами прикордоння. Слід визнати, що тенденція до збільшення бажаючих отримати освіту у вищих навчальних закладах країни-сусіда є однозначно позитивною. Іншим характерним явищем у цій сфері є відкриття шкіл, де навчання ведеться мовою національних меншин¹¹. Так у 1999-2000 навчальному році в Україні функціонувало три школи з польською мовою навчання, у 2002-2003 навчальному році – чотири, а у 2006-2007 навчальному році – п'ять шкіл¹².

Якісно новим рубежем українсько-польського співробітництва в царині освіти та науки стала ідея створення польсько-українського університету в Любліні, ініціаторами якої виступили президенти України та РП – Л. Кучма та А. Квасневський у 1999 році¹³. На сучасному етапі її реалізації, з ініціативи Люблінського університету імені Марії Кюрі-Склядовської, Люблінського католицького університету імені Іоанна Павла II, Львівського національного університету імені Івана Франка, Київського

національного університету імені Тараса Шевченка та Києво-Могилянської академії – створено Європейський колегіум польських та українських університетів, який розпочав свою роботу в жовтні 2001 року¹⁴.

Українсько-польська культурно-мистецька співпраця на транскордонному рівні здійснюється за такими основними напрямками: проведення фестивалів, днів культури, виставок, кінопоказів; гастролі творчих самодіяльних та професійних колективів та окремих діячів культури (музикантів, артистів, письменників, художників і ін.); збереження, взаємне використання та реституція історико-культурної спадщини. Наприклад, мистецькою візитною картою Волині є міжнародний фестиваль «Поліське літо з фольклором», який щороку проводиться у Луцьку. Фольклорні колективи з РП є його постійними учасниками. Завдяки цьому фестивалю Україна увійшла до всесвітнього проекту «Фольклорна дорога – 2000» в рамках ЮНЕСКО.

Відносини України та РП великою мірою залежать і від того, наскільки комфортно й захищено почуваються поляки в Україні, а українці у Польщі, якою мірою задовольняються їхні національно-культурні й духовні потреби, як забезпечуються їхні громадські на національні права. Розпад комуністичної системи та встановлення двосторонніх відносин між Польщею та Україною поркачив ситуацію з етнічними та релігійними меншинами обох країн та дав їм змогу розвивати зв'язки з країнами походження цих меншин. За переписом 2001 року в Україні проживає 144,1 тис. поляків, або 0,3% всіх жителів нашої держави. Неповні дані польської офіційної статистики свідчать, що на територіях Польщі мешкає 150-200 тис. українців, а за відомостями Об'єднання українців Польщі – 350-500 тис. українців¹⁵.

У 1990 та 1991 роках відбулися два конгреси поляків України на чолі з С.Костецьким. Невдовзі по тому, було засновано Федерацію польських товариств України, керівником якої стала Є. Хмельова. Саме на її ініціативу у 1996 році відбувся сейм поляків України, на якому було визначено перспективні завдання національно-культурного відродження польської громади¹⁶. Так, уже на початку 1992 року було зареєстровано понад 450 громад РКЦ, число яких майже подвоїлося за наступні роки. Згідно статистики, на 2000 рік функціонувало уже понад 800 громад РКЦ, 38 монастирів, 16 місій, три братства, шість духовних навчальних закладів, у тому числі Український римо-католицький університет, Київський католицький коледж, 420 священнослужителів, понад 440 недільних шкіл, майже 700 костелів, створено римо-католицьке товариство „Полонія”¹⁷. В нашій державі функціонує п'ять польських шкіл з, майже, трьома сотнями класів, десятки недільних шкіл і факультативів, у яких понад 5 тис. дітей та підлітків вивчають поль-

ську мову, літературу, культуру, історію. У рамках укладених між РП та Україною Договору, спільної заяви «До порозуміння і єднання» та Угоди про співробітництво в галузі науки й освіти активізується співпраця культурно-освітніх закладів, взаємобмін фахівцями, духовними та культурними цінностями. Понад три сотні українських випускників здобувають, щорічно, вищу освіту у Польщі. У Київському, Львівському, Волинському та Дрогобицькому університетах створено відділення і групи підготовки вчителів польської мови. Видаються книги, підручники та словники для польських студентів та учнів.

Важливим завданням як Польщі, так і України є забезпечення належних зв'язків польських та українських меншин із країнами свого походження. Польща активно підтримує польську меншину в Україні, переважно через дві організації, створені для підтримки «східних поляків» на території колишнього Радянського Союзу (це такі напівнезалежні установи як Польська спільнота (Wspolnota Polska) та Фундація допомоги полякам на Сході (Fundacja Pomocy Polakom na Wschodzie))¹⁸. Ці організації надають значну підтримку меншині в розвитку польської мови та культури серед поляків на території колишнього СРСР, а також польської інтелігенції¹⁹.

На відміну від поляків в Україні, українська меншина в Польщі майже не отримує підтримки від своєї «материнської» держави. До цього часу українська держава не розробила ефективну стратегію та політику стосовно української діаспори і надає їм дуже обмежену допомогу. Допомога надається переважно на основі ініціатив українського посольства у Варшаві, і не свідченням особливої стратегії Києва.

Невідомою складовою гуманітарної сфери є охорона здоров'я. ТКС у цій галузі здійснюється на основі національного законодавства, яке на сучасному етапі перебуває у стані реформування щодо відповідності принципам проголошеним ВООЗ. Суспільно-політичні та соціально економічні зміни кінця ХХ століття спричинили потребу адаптації системи до медичної допомоги до ринкових умов. Розуміння цього було продемонстровано Україною ще в 1991 році шляхом відновлення її членства у Всесвітній організації охорони здоров'я (ВООЗ). ТКС у сфері охорони здоров'я уже на сьогоднішній день можна вважати одним із важливих кроків на шляху євроінтеграційного поступу України. З 29 січня 2004 року в нашій державі розпочав діяльність Проект Європейського Союзу «Фінансування та управління у сфері охорони здоров'я в Україні». Він полягає у сприянні розвитку ефективного та дієвого фінансування й управління у зазначеній сфері, запровадження медичного страхування громадян, забезпечення максимально ефективного використання медицини, а через це – до-

сягнення важливої стратегічної мети – поліпшення якості і доступності медичного обслуговування²⁰.

На підвалині українсько-польського ТКС з'явився ще один із популярних видів обміну – оздоровчо-спортивний туризм. Ця унікальна складова туризму з'явилася на добровільних самоініціативах аматорів. Його координацію взяли на себе Міжнародна туристично-спортивна спілка (МТСС з 1990 року) та Міжнародна федерація спортивного туризму (ЄТП з 1997 року). В межах українсько-польського прикордоння він здійснюється на договірній основі між органами місцевого самоврядування і включає: спортивні походи, чемпіонати, змагання з різних видів спорту, екскурсії. Туризм до того ж є і однією із самих прибуткових галузей співробітництва, здатний швидко та оперативно реагувати на зміни в економічному та політичному становищі країн-партнерів.

Успішність та перспективність роботи з молоддю, сьогодні, не викликає ні в кого сумнівів. Відомо, що саме молодь є найоптимальнішим об'єктом для впливів, бо саме вона здатна змінювати, коректувати свій світогляд. Окрім цього, молодь прийнято розглядати як найбільш інтернаціональну за своїм характером суспільну групу, оскільки для неї часто є головними цінності, які виходять поза межі національної приналежності. Молодіжні організації України та РП, особливо у прикордонних регіонах, проводять спільні семінари, конференції, майстерні. Прикладом налагодження багатоспекторної співпраці між молодіжними громадськими організаціями, з українського боку, є, створений у 1992 році Український національний комітет молодіжних організацій, до якого входять понад шість десятків всеукраїнських і 450 молодіжних організацій регіонального рівня. Створено Молодіжний українсько-польський форум, який розробляє та реалізує проекти двостороннього співробітництва, зокрема по лінії транскордонної і прикордонної співпраці молоді сусідніх держав. Молодь обох держав приймала участь у відновленні могил вояків УПА у Польщі. Полідно співпрацюють Пласт та об'єднання харцерів Польщі. Але, згадана співпраця існує переважно за рахунок фінансування приватних і політичних фондів, а кількість задіяних осіб у такій співпраці, особливо з українського боку, є незначна.

Висновки. Інтеграційний шлях України через гуманітарну співпрацю полягає у впровадженні європейських норм та стандартів в освіті, науці, техніці, поширенні власних культурних та науково-технічних здобутків у ЄС. В кінцевому підсумку такі кроки спрацьовуватимуть на підвищення в Україні європейської культурної ідентичності й інтеграцію до загальноєвропейського інтелектуально-освітнього та науково-технічного середовища. Аналіз українсько-польських взаємин кін. ХХ – поч. ХХІ століть засвідчує, що обома державами

зроблено багато кроків на шляху культурного зближення, подолання негативних стереотипів минулого і зроблено це саме завдяки гуманітарній співпраці.

¹ Стрільчук Л.В., Стрільчук В.В. Інституційні складові українсько-польських гуманітарних взаємин та співробітництва / Л.В. Стрільчук, В.В. Стрільчук: монографія. – Луцьк: Волинські старожитності, 2013. – С. 52–53.

² Дембський С. Політика Польщі в отношении государств Восточной Европы – эволюция концепции / С. Дембский // Политическая наука: Статьи. Рефераты. Обзоры. Переводы / ред. И сост. А.И. Миллер. – Вып. 2. – М, 2006. – С. 57.

³ Кот С. Україна – Польща: випробування спадщиною / С. Кот // Політика і культура. – 2002. – № 8-9. – С. 44.

⁴ Зовн. Політика України в умовах глобалізації. 1991 – 2003. Анотована історична хроніка міжнародних відносин / НАНУ, Ін-т іст.України. Ред. С.В. Віднянський. – К. : Генеза, 2004. – С. 271.

⁵ Знахоренко О.М. Стратегічне партнерство в українсько-польських відносинах. Дисерт.на здобуття наук. ступеня канд. політ.наук: спец. 23.00.04. „Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку”/ О.М. Знахоренко. – К., 2005. – С. 170.

⁶ Освіта України за роки незалежності: стан, факти, події / за заг.ред. В.Г. Кременя. – К.: Вища школа, 2001. – С. 41.

⁷ Модернізація вищої освіти України і болонський процес : матеріали першої лекції / уклад. М.Ф. Степко [та ін.]. – К. : Вид-во НМЦ ВО МоінУ, 2004. – С. 24.

⁸ Welcome To The GEANT Website [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geant.net>.

⁹ Гуменюк А. Болонський процес: проблеми та перспективи/ А. Гуменюк // Голос України. – 2005. – № 227. – С. 10.

¹⁰ Медвечук Н.А. Українсько-польське співробітництво у гуманітарній сфері: кінець 80-х–90-ті роки ХХ ст.: автореф. дис.на здобуття наук.ступеня

канд.іст.наук: спец.07.00.02, „Всесвітня історія” / Н.А. Медвечук.– Луцьк, 2004. – С.20.

¹¹ Крисенко С. Співробітництво України та країн Центрально-Східної Європи в гуманітарній сфері / С. Крисенко // Шлях освіти. – 2004. - № 1. – С. 21.

¹² Калакура О.Я. Поляки в етнополітичних процесах на землях України у ХХ столітті / О.Я. Калакура. – К.: Знання України, 2007. – С. 428.

¹³ Зовн. Політика України в умовах глобалізації. 1991 – 2003. Анотована історична хроніка міжнародних відносин / НАНУ, Ін-т іст.України. Ред. С.В. Віднянський. – К. : Генеза, 2004. – С. 272.

¹⁴ Стрільчук Л.В., Стрільчук В.В. Інституційні складові українсько-польських гуманітарних взаємин та співробітництва/ Л.В. Стрільчук, В.В. Стрільчук: монографія. – Луцьк: Волинські старожитності, 2013. – С. 38.

¹⁵ Історія української еміграції. – К. : Освіта., 1997. – С.79.

¹⁶ Калакура Я. Поляки – сусіди українців і давні жителі на етнічних землях / Я. Калакура [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ualogos.kiev.ua>

¹⁷ Національні меншини України у ХХ столітті. – К. : Основа, 2000. - С. 239.

¹⁸ Gasowski T. Państwo Polskie Wobec Polakow na Wschodzie. Poszukiwanie Modelu Polityki/ Tomasz Gasowski. – Kraków, 2000. - 63 s.

¹⁹ Стрільчук Л. Питання етнічних меншин у відносинах між Україною та Республікою Польща / Л. Стрільчук // VII Буковинська міжнародна історико-краєзнавча конференція, присвячена 140-річчю заснування першого українського культурно-освітнього товариства на Буковині „Руська бесіда” м. Чернівці, 27-28 листопада 2009 р.: Тези, / наук.ред. О.В. Добжанський. – Чернівці: Чернівецький нац.ун-т, 2009. – С.208.

²⁰ Фінансування та управління в сфері охорони здоров'я: проект фінансування Європейським Союзом // Главный врач. – 2004. - № 8. – С. 11 -12.